

Prikaz knjige: Pavle Kalinić: Sekularni korijeni modernog islamizma Palestina, Iran, Afganistan

U izdanju Profil Knjiga, dio grupe Profil International objavljena je knjiga Pavla Kalinića pročelnika Gradskog ureda za upravljanje u hitnim situacijama Grada Zagreba pod naslovom "Sekularni korijeni modernog islamizma".

Knjiga ima 242 stranice, meki uvez, godina izdanja: 2014. Urednik knjige je Maroje Mihovilović (ISBN 978-953-313-393-5). Nakladnik Profil knjiga d.o.o. Zagreb. Recenzenti knjige su prof. dr. Branko Caratan, Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dan Hammarskjold, prof. dr. Walter Epp, Lakehead University Kanada, doc. dr. Ksenija Jurišić, Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dan Hammarskjold.

Knjiga se sastoji od predgovora i sedamnaest poglavlja koja se mogu podijeliti u četiri važne cjeline. Prva cjelina obuhvaća tri poglavlja o korijenima modernog islamizma, političke implikacije osnivanja Izraela te palestinsko-izraelskog naslijeđa. Druga cjelina obuhvaća četiri poglavlja o izraelsko-arapskim ratovima. Treća cjelina obuhvaća pet poglavlja o Iranu, islamskoj revoluciji i njenim posljedicama. Posljednja, četvrta cjelina koja obuhvaća pet poglavlja govori o sovjetskoj intervenciji u Afganistanu, islamističkom otporu te nastanku Al Qaide.

U **predgovoru** koji je napisao prof. dr. sc. Mirko Bilandžić se govori o nužnosti sagledavanja sociopovijesnog i sociopolitičkog konteksta za razumijevanje političkog islama. Zaključuju se kako je knjiga Pavla Kalinića zasigurno dodatan pokušaj za razumijevanje slojevitog islamizma te da je on uspio identificirati tri ključne točke nastanka te kasnijeg uspona islamizma.

U **prvoj** cjelini autor objašnjava korijene modernog islamizma, kako je ono prije svega ideologija odnosno instrumentalizacija islama radi ostvarenja konkretnih političkih ciljeva. Objašnjava nam njegove uzroke: ekonomska kriza pojedinih zemlja, problematični socioekonomski uvjeti te važnost pojma vahabizma koji dominira u Saudijskoj Arabiji. U poglavlju *Palestinsko-izraelsko naslijeđe* govori se o problemu nastalog od britanskog nastanjanja Židova u Palestinu koji su intenzivirali sukobe i pobune palestinskih Arapa. Autor na kraju objašnjava rezoluciju kojom je predviđena podjela Palestine u dvije države i proglašenja Izraela židovskom državom 1948. godine.

U **drugoj** cjelini autor govori o izraelsko-arapskim ratovima i njihovim brojnim po-

sljedicama: ubojstvo kralja Abdullaha 1951. godine, potpisivanje 1957. trajnog sporazuma s Izraelom o transferu nuklearnog materijala i tehnologije kako bi Izrael mogao doći u poziciju proizvodnje atomskog oružja te osnivanje 1964. Palestinske oslobodilačke organizacije (PLO) u Jeruzalemu od strane arapskih liga.

U **trećoj** cjelini autor objašnjava Islamsku revoluciju i njene posljedice. Centralna tema ove cjeline je Perzija, čije je ime preimenovano 1935. godine u Iran, regionalna velesila s velikim zalihama nafte i plina, suvremene poljoprivrede i industrijske proizvodnje koja razvija vlastiti nuklearni program. To dovodi do ulaza 1941. godine britanskih i sovjetskih trupa s juga i sjevera u Iran kako bi se preuzimanjem kontrole ostvarili strateški interesi SAD-a, Velike Britanije i SSSR-a, a spriječila uporaba njemačkoga ratnog stroja iranskom naftom.

Autor govori o stalnom faktoru nestabilnosti koji predstavlja Kurdistan koji je dijelom bio pod Iranom. Sovjeti su preko Kurda 1945.-1946. pokušali destabilizirati Iran te nam autor obraća pažnju kako je američki predsjednik Nixon dopustio Teheranu u svibnju 1972. kupnju svih vrsta konvencionalnog oružja američke proizvodnje.

Poglavlje o *Islamskoj revoluciji* govori o tome kako se Iran proglasio republikom 1979. godine potom je uslijedilo uvođenje šerijatskog prava, a ženama su ukinuta "prozapadna" prava koja im je uveo šah nastojeći modernizirati Iran te se preko noći vratio tradicionalnim islamskim običajima Tako je politički islam postao značajna snaga na svjetskoj političkoj sceni.

Autor završava ovu cjelinu govoreći o *iračko-iranskom ratu* (1980.-1988.) koji je bio jedan u nizu posljedica uspješne politike Washingtona za održavanjem ravnoteže moći, gurajući jednu regionalnu silu protiv druge te kako je to razlog zbog čega je Reaganova administracija dala potporu Saddamu Husseinu u ratu protiv Irana.

Četvrta cjelina govori o tome kako je sovjetska intervencija u Afganistanu 1979. godine bila bitan poticatelj rasta islamskog radikalizma i fundamentalizma, praćenog nasiljem, terorizmom i sveopćom nesigurnošću. Krut odnos vlasti prema afganistanskim plemenima i etničkim zajednicama vodio je od sporadičnih sukoba do pobune protiv komunističkog prosovjetskog režima. Pokušaj nasilne modernizacije neprimjerene okruženju u kojemu je pokrenut doveo je do toga da su mule i kanovi proglasili sveti rat, džihad, protiv nevjernika – ovaj put protiv vladajućih komunista. Autor nam obraća pažnju kako je sukob s mudžahedinima dosegao novu razinu nakon odluke SAD-a 1986. godine o prodaji protuzračnog raketnog oružja FIM 92 Stinger mudžahedinima što je prouzrukovalo da sovjetska supremacija u zračnom prostoru u potpunosti nestane.

Dva poglavlja ove cjeline govore o sovjetskom povlačenju i nastanku talibana. Prvo poglavlje govori kako su potpisivanjem sporazuma u Ženevi 1988. godine između Afganistana i Pakistana, uz jamstvo SSSR-a i SAD-a stvoreni preduvjeti za povlačenje sovjetskih trupa. Pokret talibana nastao je sredinom 1994. pod vodstvom mule Mohammeda Omara, uz direktnu potporu Pakistana i indirektnu SAD-a. Autor obraća pozornost na to kako su talibani u najkraćem roku uveli najstroži islamski režim, ženama zabranili rad, a sve škole namijenjene njihovom školovanju zatvorene su. Zemlje poput Rusije, Irana, Indije i Uzbekistana oružjem i novcem podupirale su antitalibanske snage "Sjeverni Savez" dok su ih otvoreno podupirali Pakistan, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati. U epicentru je naravno bila i borba zbog bogatih nalazišta plina i nafte.

Drugo poglavlje govori o osnivanju Al Qaide u Afganistanu 1989. godine na ideo-

loškoj platformi islamskog fundamentalizma s jasno određenim ciljem rušenja sekularnih režima oružanima putem u islamskim državama, ali i onih "nepravovjernih" kako bi ih rekonstruirali po islamističkim načelima, utemeljenim na šerijatskom pravu. Ona je zagovarala globalni džihad i obnovu kalifata. Kraj poglavlja govori i razlozima urušenja te iste organizacije nakon 11. rujna 2001. i smrti njenog zapovjednika Osame bin Ladena, simbola otpora Sovjetima i Amerikancima.

U posljednjem poglavlju *Bliskoistočno naslijeđe* autor još jednom ukratko objašnjava najvažnije tematike ove knjige. Korijeni islamističkog radikalizma u drugoj polovini dvadesetog stoljeća nakon poniženja britanske prijevare o pravu na samoodređenje i nezavisnosti arapskog svijeta, osnivanjem Izraela i velikim potjerivanjem palestinskih Arapa. Poglavlje završava zaključkom kako je islamistički radikalizam prije svega prijatnija SAD-u jer ga identificira kao lidera Zapada. Isto tako se označava neriješeno nacionalno pitanje Kurda koji žive u značajnom broju i u Gruziji, Armeniji i drugim zemljama te koji će dovesti do novih sukoba i dugotrajne nestabilnosti što je dominantno obilježje Bliskog istoka.

Knjiga je u zadnjem odvojenom dijelu sastavljena od **Literature** koje je koristio autor i **Kazala**.

Prikaz pripremila: Stella Filipović Šango*

Engl.: Book review: Pavle Kalinić: Secular roots of modern Islamism Palestine, Iran, Afghanistan

* Stella Filipović Šango, PUPG, Interventna policija Rijeka, MUP RH.